

Лободіна З.М.

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМНО- ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Ефективне управління видатками бюджетів є важливим завданням бюджетної політики, а запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів належить до стратегічних цілей держави у сфері державних фінансів. У зв'язку із цим у Бюджетному кодексі України визначено:

– у бюджетному процесі програмно-цільовий метод застосовується на рівні державного бюджету та на рівні місцевих бюджетів (за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради) (ст. 20);

– програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, застосовується, починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 р. (прикінцеві та перехідні положення) [1].

Запровадження з 2015 р. «прямих» міжбюджетних відносин, у результаті яких відбувається передача трансфертів між державним бюджетом та обласним (I рівень) та державним бюджетом і бюджетом міста обласного значення / бюджетом об'єднаних територіальних громад / районним бюджетом (II рівень), створили передумови для практичного застосування середньострокового бюджетного планування та програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом.

Досліджуючи зарубіжний досвід використання програмно-цільового бюджетування [2, с. 109–110], констатуємо одну із ключових його переваг – розроблення та реалізація бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат (відповідно до стратегічних цілей), із застосуванням критеріїв оцінки їх результативності й ефективності використання бюджетних коштів, базованих на транспарентності прийняття управлінських рішень.

Зазначене обумовлює доцільність запровадження програмно-цільового методу управління бюджетними коштами на місцевому

рівні як пріоритетного завдання бюджетної політики держави, оскільки дасть змогу отримати такі позитивні ефекти:

- орієнтація системи планування та виконання місцевого бюджету на досягнення стратегічних цілей у сфері підвищення якості та доступності надання суспільних послуг найбільш ефективним способом, а не на утримання мережі бюджетних установ;

- забезпечення безпосереднього зв'язку між виділеними бюджетними коштами та отриманими результатами від їх використання;

- забезпечення можливості здійснення моніторингу ефективності і результативності використання бюджетних коштів шляхом врахування інформації, що міститься у бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм, звітах про їх виконання, а не лише контролю за цільовим витрачанням коштів місцевих бюджетів;

- вдосконалення організації бюджетного менеджменту шляхом прийняття виважених управлінських рішень на підставі результатів оцінки ефективності бюджетних програм.

Відповідно до Бюджетного кодексу України застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, розпочинається із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 р.

Міністерством фінансів України спільно з Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень розроблено нормативно-правову та методологічну базу для формування і виконання місцевих бюджетів у програмно-цільовому форматі, яка постійно удосконалюється. Проте поряд із проведеними підготовчими заходами щодо використання у бюджетному процесі на місцевому рівні програмно-цільового методу бюджетування, в практичній діяльності розпорядників бюджетних коштів, територіальних органів Міністерства фінансів України спостерігається низка проблем, які потребують розв'язання:

- відсутність досвіду роботи працівників з програмними продуктами АІС «Місцеві бюджети рівня міста, району» та «Єдина інформаційна система управління бюджетом», адаптованих до роботи в умовах запровадження програмно-цільового методу, низький рівень фахової компетентності щодо прийняття рішень у сфері управління бюджетними коштами (зокрема, перехід від «управління витратами бюджету» до «управління результатами від витрачання бюджетних коштів»);

– відсутність за окремими бюджетними програмами для місцевих бюджетів, примірний перелік яких затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.07.2011 №945 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 10.09.2015 №765) [3], визначених мети, завдань, результативних показників, що утруднює складання головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетних запитів, а в подальшому – паспортів бюджетних програм, звітів про виконання паспорта бюджетної програми та унеможлиблює проведення оцінки ефективності бюджетних програм;

– недосконала система результативних показників бюджетних програм у зв'язку із тим, що окремі з них мають нереалістичний характер, неоднозначні та суперечливі (наприклад, важко дати однозначну оцінку бюджетним програмам за функцією «Охорона здоров'я», для оцінки яких використовується показник ефективності «завантаженість ліжкового фонду», адже з одного боку його збільшення свідчить про підвищення рівня використання ліжкового фонду закладу охорони здоров'я, а з іншого – про зростання рівня захворюваності населення, його госпіталізації та суперечить результативному показнику якості «зниження рівня захворюваності»; для оцінки бюджетних програм за функцією «Державне управління» взагалі не передбачено результативних показників якості; для оцінки окремих бюджетних програм за функцією «Освіта» некоректним є віднесення до показника ефективності такого показника як «діто-дні відвідування», а до показника якості – «кількість днів відвідування» тощо).

З огляду на актуальність євроінтеграційних процесів в Україні, а застосування бюджетування, орієнтованого на результат, є однією із вимог для країн-членів ЄС, та враховуючи окреслені проблеми, які створюють суттєві перешкоди на шляху до реального, а не декларативного запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні, у сучасних умовах доцільно:

– підвищити фахову компетентність працівників фінансових секторів, служб органів місцевої влади, розпорядників коштів місцевих бюджетів щодо прийняття рішень у сфері бюджетного менеджменту шляхом вивчення зарубіжного досвіду управління результатами від витрачання бюджетних коштів та набуття практичних навиків роботи із програмним забезпеченням;

– удосконалити переліки бюджетних програм, формулювання їх мети, завдань та результативних показників відповідно до

пріоритетів соціально-економічного розвитку адміністративних територій.

Література:

1. Бюджетний кодекс України №2456-VI від 08.07.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Бюджетна система: підручник / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. – 871 [1] с.
3. Наказ Міністерства фінансів України «Примірний перелік результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів» від 27.07.2011 №945 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 10.09.2015 №765) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/perelik-nakaziv-ministerstva-finansiv-ukrainy-stosovno-ptsm-na-mistsevomu-rivni?category=bjudzhet&subcategory=local-budg>.

Максимчук О.С.

*Аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З проголошенням українською владою курсу на фінансову децентралізацію, це питання є одним з найбільш актуальних та обговорюваних. Немає сумніву в необхідності здійснення децентралізації, що, в кінцевому підсумку, має забезпечити формування самодостатніх територіальних громад, які характеризуватимуться фіскальною спроможністю бюджетів, достатніми повноваженнями органів місцевого самоврядування, високим рівнем фінансової незалежності. Однак, необхідно розуміти і які нові виклики готує децентралізація. Одним з таких викликів, що актуалізується із запровадженням фінансової децентралізації є податкова конкуренція та «голосування ногами». Для того, щоб зрозуміти суть даної проблеми, розглянемо більш детально поняття і зміст фінансової децентрацізації.

Під поняттям бюджетної децентралізації розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) від центральних органів влади до місцевих. Іншими словами, це є